

řízení palby, v níž má velitel dělostřelectva divize pouze přijímač.

Bude-li však k zesílení palby dělostřelectva divize vyčleněna dělostřelecká záloha armády v určitém časovém období, bude stanovení jejích palebných úkolů pro podporu bojové činnosti svazku uskutečněno zpravidla přímým osobním stykem velitele dělostřelectva divize s velitelem dělostřelecké zálohy nebo jeho styčným důstojníkem.

Je zřejmé na první pohled, že uvedený způsob přímé součinnosti mezi podporovaným svazkem a podporujícím armádním palebným prostředkem je všestranně výhodnější, hlavně rychlejší a spolehlivější. Nabízí se tudíž otázka, zda by nebylo účelně

organizovat takový způsob součinnosti i s jednotkou armádních raket, která bude určena k provedení jaderného úderu ve prospěch svazku, např. vysláním styčného důstojníka s rádiovou stanicí od této jednotky k veliteli dělostřelectva svazku na potřebnou dobu. To by umožnilo veliteli dělostřelectva svazku předat raketové jednotce přímo povel k provedení jaderného úderu, čímž by se podstatně urychlila příprava. Stejně tak i přítomnost styčného důstojníka protitankové zálohy armády u velitele dělostřelectva divize v době jejího předvídaného zásahu ve prospěch divize zlepšila by informovanost této zálohy o situaci na frontě a urychlila by i její rozvinutí.

V článku, který zdaleka nevyčerpává celou širokou problematiku bojového použití raket a dělostřelectva při zabezpečení překonávání vodních překážek v soudobých podmínkách, pokusil jsem se ukázat především to nové, co v těchto otázkách přináší rychlý rozvoj vojenského umění.

Na různé otázky a problémy bylo jen poukázáno a proto článek může sloužit jako podklad pro jejich další rozpracování i diskusi.

Rozbor výchozích časových kalkulačních jednotek pro plánování frontových a armádních operací

Plukovník Josef Průša

Jistě se neodchylujeme od pravdy, řekneme-li, že příprava a provedení vojenských operací patří k nejsložitějším úkolům plánování.

Při plánování přípravy odražení nepřátelské agrese a v jeho rámci i první útočné operace počátečního období války (uvvažujeme v celém článku frontovou útočnou operaci) je nutno sladit činnost jednotlivých druhů vojsk a služeb a vzájemně na sebe vázanou činnost jak různých stupňů velení, tak i sousedů, sledů a záloh.

Charakter soudobé války velmi důrazně vytyčuje i požadavek co nejnižších časových norem pro přípravu operace a co nejvyššího tempa jejího provedení. Za takových podmínek je ovšem jednoznačné řešení všech časových souvislostí a vzájemné činnosti vojsk jedním ze závažných předpokladů úspěchu celé operace.

Při přípravě a vedení vojenských operací všeho druhu se setkáváme s nutností plánovat podle několika základních kalkulačních časových jednotek:

- přípravné práce všeho druhu časově sladujeme k „době pohotovosti“;
- akce, související přímo se zahájením bojové činnosti vojsk, plánujeme v časovém vztahu k „času Č“;
- průběh operace pak předem plánujeme po jednotlivých dnech „D“;
- a konečně provedení mobilizace je předem plánováno po dnech „M“.

Rozebereme si nyní tyto kalkulační časové jednotky, jejich význam, nutnost a podstatu.

Doba pohotovosti

Před zahájením jakékoli operace bude nutno předem provést celou řadu přípravných opatření. Není úkolem tohoto článku rozebírat druh a význam těchto opatření při jednotlivých druzích operací. Společným, charakteristickým rysem všech těchto opatření však je, že jsou dílčími úkoly nejrozdílnějších složek nejen ozbrojených sil, ale mnohdy i řady vysloveně „civilních“ orgánů, jež musí být v určitém časovém pořadí uskutečněny, aby vojenská dosáhla potřebné bojové pohotovosti. Určující časovou metou, vzhledem k níž musí být sladěna příprava a provedení všech těchto opatření, je doba pohotovosti vojsk k zahájení operace.

Je tedy třeba dobu pohotovosti k zahájení plánované operace stanovit pevným, kalendářně přesně určeným datem, např.: „Doba pohotovosti vojsk 25. listopadu 1961 v 00.00 hod.“. Takto určená doba pohotovosti znamená, že počínaje půlnocí z 24. na 25. listopad 1961 musí být vojska s to kdykoli na zvláštní rozkaz zahájit plánovanou operaci.

Všechna opatření, jež musí být jako předpoklad dosažení bojové pohotovosti do uvedené doby uskutečněna, se slučují při plánování s vytyčenou dobou pohotovosti

rovněž přesným, kalendářně určeným datem, určujícím okamžik jejich zahájení nebo ukončení, popřípadě fixujícím časové rozmezí jejich provedení. Uvedme příklady:

— „Zákaz dovolených a vycházek dnem 1. listopadu 1961.“ Timto dnem vstupuje opatření v platnost;

— „Pohotovost spojení v prostorech rozptýlení od 03.00 hod. dne 20. listopadu 1961.“ Zde tedy veškeré práce, spojené s vybudováním systému spojení v prostorech rozptýlení musí být ukončeny nejpozději v 03.00 dne 20. listopadu 1961;

— „Přeskupení vojsk provést nočními přesuny v době od setmění dne 20. listopadu do svítání dne 23. listopadu 1961.“ Zde je nařízeno časové rozmezí a pro přesuny jsou tak určeny tři noci (z 20. na 21., z 21. na 22. a z 22. na 23. listopadu 1961).

Vidíme, že dobu pohotovosti je možno a zároveň i nutno přesně kalendářně fixovat předem. Její určení je závislé v podstatě na velitelském rozhodnutí, které ovšem, což je logické a samozřejmé, musí brát v úvahu výsledky pečlivého všestranného rozboru politické i vojenské situace obou stran.

Čas „Č“

Je-li charakter, význam a obsah pojmu „doba pohotovosti“ v našich cvičení v podstatě i správně aplikován, nemůžeme totéž tvrdit o problematice další výchozí a kalkulační časové jednotky, o času „Č“.

Čas „Č“ není možno z celé řady závažných důvodů kalendářně přesně fixovat předem s takovým časovým předstihem, abychom mohli, obdobně jako u doby pohotovosti, stejně určitě fixovat i časovou závislost jednotlivých opatření bezprostředně spojených s časem „Č“. Jako postačující lze uvést tyto důvody: Uvedení vojsk do bojové pohotovosti k určenému datu nemusí ještě znamenat zahájení operace a tím zahájení války. Naproti tomu kalendářním fixováním času „Č“ uvádíme k dané hodině do činnosti vojska. Druhým důvodem je nutnost utajit dobu zahájení operace před nepřítelem co nejdéle, což lze nejučiněji zabezpečit zveřejněním skutečné doby zahájení operace doslova až „v poslední chvíli“. Při první operaci počátečního období války, nucené agrese protivníka, je pak reálná hodnota času „Č“ závislá v první řadě na době, kdy nepřítel zahájí poslední přípravy bezprostředního napadení.

Z těchto důvodů je v období přípravy a zahájení příslušné operace čas „Č“ dán jako kalendářně nefixovaná kalkulační časová jednotka a všechna opatření, časově vázaná na čas „Č“, se pak určují časovou diferencí od času „Č“. Určujeme tedy například:

— „Výrazení předsunutých odřadů z prostoru rozmístění v Č – 30“;

— Překročení regulační čáry čely valných sil provosledových divizí v „Č + 60“ apod.

Přitom je třeba zásadně plánovat různá opatření, počínaje dobou „Č“. Naplánovat provedení určitého opatření před časem „Č“ je možno jen tehdy, jestliže jde o opatření, prováděné během minimální doby, o kterou nám v každém případě bude muset být čas „Č“ fixován předem.

Tak například, mají-li v čase „Č“ překročit zvolenou regulační či výchozí čáru naše předsunuté odřady, vzdálené od ní určitý počet kilometrů, je třeba, aby čas „Č“ byl upřesněn nejméně s takovým časovým předstihem, abychom mohli předsunutým odřadům doručit signál „vpřed“ a aby po jeho přijetí předsunuté odřady moh-

ly do udaného času „Č“ překonat vzdálenost k zvolené výchozí čáře.

A nyní k rozboru otázky, co rozumět v útočné operaci počátečního období války časem „Č“. Při rozboru problematiky času „Č“ v útočné operaci počátečního období války, připravované jako aktivní reakce na nepřátelskou agresi, vyskytuje se několik názorů na řešení:

— někteří soudruzi tvrdí, že při zahájení soudobé války nepřítelem je pro nás rozhodující provedení odvety jaderných úderů a proto časem „Č“ v útočné operaci počátečního období války je bezpodmínečně nutno rozumět dobu odpálení, popřípadě dopadu prvních atomových nábojů prvního odvetného hromadného úderu ZHN;

— druzí obhajují zásadu, že čas „Č“ má v útočné operaci počátečního období války, zahájené nepřátelskou agresi, znamenat překročení určité pevně stanovené výchozí terénní čáry hlavními silami prvosledových divízi;

— někteří soudruzi pak souhlasí s tím, aby čas „Č“ byl dobou překročení zvolené výchozí čáry nikoli valnými silami, ale předpusnými odřady prvosledových divízi;

— a posléze někteří soudruzi spojují výše uvedené názory a požadují například, aby časem „Č“ v první útočné operaci počátečního období války byl okamžik dopadu prvních atomových nábojů v prvním odvetném strategickém hromadném úderu ZHN, aby však zároveň k tomuto okamžiku hlavní síly prvosledových divízi překročily zvolenou výchozí čáru.

Pokusme se zhodnotit jednotlivé tyto názory postupným rozбором jednotlivých dílčích problémů, v nich zahrnutých a různě vykládaných.

Nejdříve si rozeberme, co vlastně je třeba rozumět časem „Č“. Rozdíl v názorech na to, co považovat za čas „Č“ v naší uvažované útočné operaci počátečního období války nasvědčují, že k určení podstaty času „Č“ nestačí rozbor jen „časové funkce“ této výchozí časové kalkulační jednotky. Čas „Č“ by totiž zcela zákonitě ztratil svůj charakter, kdyby do jeho významu nebylo zahrnuto i prostorové vymezení jeho účinnosti, to je, kdyby čas „Č“ nebyl zcela jednoznačně charakterizován i prostorem, místem, či čarou, k níž se časový údaj vztahuje. Tento časový a prostorový význam času „Č“ však musí být dále ještě doplněn údajem, kdo má v dané době na dané čáře být a jaká má být v uvedené době na tomto místě jeho činnost.

Je tedy širším významem času „Č“ určení doby, ve které má být v určitém

prostoru provedena určitým subjektem určitá činnost. Při plánování operací je zpravidla předem známo místo (čára) a kdo na něm má provádět činnost, rovněž předem známou. Utajeným zůstává přitom jedině časový údaj.

Posuďme nyní prostorovou složku komplexního významu času „Č“. Jsme přesvědčeni, že nebude nutno nějak zvlášť obhajovat výhodu určení právě státní hranice za rozhodující prostorový údaj, k němuž se vztahují ostatní složky komplexního významu času „Č“. Až do státní hranice je totiž území plně pod naší kontrolou a máme všechny možnosti provést až do státní hranice veškeré potřebné úpravy a opatření na rozdíl např. od možného požadavku, aby čas „Č“ se vztahoval na nějakou výhodnou čáru v terénu, jsoucí na území nepřítele — agresora. V tomto případě bychom totiž nemohli spolehlivě zaručit dosažení této čáry vojsky ve stejnou dobu a její překročení najednou v celé šíři naší útočné sestavy. Tato čára by byla zpravidla nejen různě daleko od státní hranice, ale prostor mezi ní a státní hranicí až do zahájení války je plně pod kontrolou nepřítele, který má možnost jakékoli jeho úpravy předem. Bylo by nutno počítat s tím, že postup jednotek k této čáře by byl na různých směrech a cestách různě brzděn a rušen.

V dalším bude třeba posoudit výhody a nevýhody navrhovaných řešení, zda přikročit v době „Č“ zvolenou výchozí čáru hlavními silami, nebo předpusnými odřady prvosledových divízi.

Při možném řešení, přikročit v „Č“ například čáru státní hranice hlavními silami prvosledových divízi, musili bychom mít buď hlavní síly k době dosažení pohotovosti k útoku přitaženy nebezpečně blízko státní hranice a tím v dosahu účinnosti i taktických nepřátelských zbraní hromadného ničení, nebo bychom museli dát rozkaz k zahájení jejich postupu k státní hranici, například při jejich vzdálenosti 40–50 km od státní hranice, již o jednu až dvě hodiny před časem „Č“.

Nadto pak budou muset i při takovémto řešení před hlavními silami prvosledových divízi státní hranici a obdobně i kteroukoli jinou výchozí čáru stejně již dříve přikročit průzkumné a předpusné prvky, které by tedy překračovaly výchozí čáru dokonce již i v „Č — 60 minut“.

I zde můžeme proto vcelku jednoznačně doporučit, abychom časem „Č“ rozuměli překročení zvolené výchozí čáry předpusnými odřady prvosledových divízi.

Zdůvodňovat zásadu, že při rozboru významu času „Č“ v první útočné operaci počátečního období války musí jít při stanovení činnosti předem odhadů na výchozí čáře právě o její překročení, nepovažují za nutné.

V závěru zbývá nám ještě posoudit otázku vzájemné souvislosti doby zahájení odvetného strategického úderu zbraněmi hromadného ničení s časem „Č“, jakožto dobou, určující moment zahájení bojové činnosti vojsk na určité, předem určené výchozí čáře předem odhadů odřady našich prvosledových divizí.

Případná nová světová válka byla by zahájena zcela určitě hromadnými údery zbraní hromadného ničení, provedenými více méně současně jak agresorem, tak i v rámci odvetného úderu napadeným. Je jasné, že dobu našeho odvetného úderu budou určovat příslušná nejvyšší politická a vojenská místa.

Bude-li možno dobu odvetného strategického hromadného úderu určit podle kvality a přesnosti získaných zpráv o přípravě nepřítele k bezprostřednímu napadení s dostatečným časovým předstihem a v době tohoto rozhodnutí budou vojska již v plné bojové pohotovosti k zahájení plánované první útočné operace, bylo by, čistě teoreticky vzato, možné, aby doba prvních výbuchů atomových nábojů byla zároveň i časem „Č“ pro zahájení první útočné operace příslušných pozemních vojsk.

Situace však může být zcela jiná. Tak podaří-li se nepříteli utajit své přípravy k napadení a naše vojska nebudou v okamžiku, zvoleném nepřitelem k provedení jeho strategického úderu v pohotovosti k zahájení první útočné operace, bude da-

leko výhodnější, nebude-li zahájení našeho odvetného strategického úderu předem bezpodmínečně ztotožněno s časem „Č“, znamenajícím pro vojska povinnost např. překročit svými předem odhadů státní hranice. Obdobně pak, bude-li v důsledku volby cílů našeho odvetného atomového hromadného úderu neúnosné, aby již s dopadem prvních strategických úderů (pravděpodobně o mohutné kilotonážní) naše vojska vstoupila do zamořených prostorů, bude rovněž velmi výhodné neztotožňovat dobu zahájení strategického úderu s časem „Č“, určujícím zahájení první útočné operace pozemních vojsk.

Shrme-li dílčí závěry našich dosavadních úvah, dospějeme k celkovému závěru, že je nejvýhodnější doporučit, aby jako čas „Č“ pro zahájení první útočné operace pozemních vojsk v počátečním období soudobé války byla určena doba, kdy předem odřady prvosledových divizí překročí státní hranici. Přitom vzájemnou souvislost takto chápaného času „Č“ s dobou zahájení odvetného strategického úderu zbraněmi hromadného ničení vyhodnotí podle skutečné situace Hlavní velení a případný časový interval „zakalkuluje“ při stanovení času „Č“.

Doby úderů zbraní hromadného ničení frontových a armádních raket (popřípadě i frontového letectva) budou pak zpravidla sladovány s časem „Č“ frontové útočné operace a mohou být provedeny podle délky časového intervalu mezi zahájením strategického úderu a frontovým časem „Č“, buď na začátku, nebo v průběhu prvního strategického úderu, přičemž teoreticky nelze vyloučit ani možnost jejich ještě pozdějšího provedení.

Den „D“

Při plánování průběhu útočné operace je třeba kalkuloval jednak podle úkolů (bližší, následující, další) a v nich pak po dnech. Jelikož není předem znám čas „Č“ a tedy ani první den agrese, plánujeme v kalkulačních jednotkách v tak zvaných dnech „D“. Přitom hodinový rozsah těchto dnů „D“ kryje se s ruským výrazem „сутки“, tedy trvá 24 hodin.

V praxi našich cvičení nám nečiní potíží převod příslušných plánovaných dní „D“ po oznámení času „Č“, na reálné kalendářní dny. Nejednotný výklad však se dosud vyskytuje při převodu plánovaných dní „D“ na reálné kalendářní dny v tom případě, kdy určení času „Č“ nepřipadá na časné hodiny ranní, ale když „Č“ rovná se napří-

klad 13.00 hod. dne 15. 9. 1961. Kdy v takovém případě končí den „D 1“ a jak převést na kalendářní čas plánovaný den „D 2“?

Jedni tvrdí, že v tomto případě je dnem „D 1“ 15. 9. 1961 a že v 00.00 hodin 16. 9. 1961 začíná plánovaný den „D 2“. Druzí obhajují názor, že den „D 1“ v plánech byl počítán jako dvacetitýřhodinový a že tedy není možné zkracovat reálný první den operace v našem případě na pouhých jedenáct hodin.

Podle mého názoru je především naprosto nutné okamžitě s určením času „Č“ přejít ve všech připravených plánech na reálný kalendářní čas, tj. zaměřit všechny dny „D“ odpovídajícími kalendářními dny.

Problémem však, který je třeba důkladně zvážit, je právě převedení plánovaného dne „D 1“ do reálných kalendářních lhůt. V plánu operace jsou totiž úkoly a normy dne „D 1“ kalkulovány na čtyřiašedesetihodinový den: tak např. je počítáno při průměrném tempu operace 100 km za den, proniknutí čel útočících divizí ke konci dne „D 1“ právě na 100 km a stejně tak je počítáno s možným zásahem záloh všeho druhu rovněž z hlediska čtyřiašedesetihodinového dne „D 1“ apod. Přitom je v počátečním období války u první útočné operace nutno počítat s nezáadou, ale nikterak předem nevyhnutelnou situací, že na dodatečnou úpravu plánu operace nebude dostatek času.

V podstatě jsou dvě možnosti, jak podle skutečné situace daný problém řešit. Budeli-li dostatek času, bude výhodné upravit úkoly podřízených tak, aby odpovídaly reálnému počtu hodin prvního dne operace (v našem případě tedy jedenácti hodinám do 24.00 hod. 15. 9. 1961, nebo sedmnácti

hodinám, určíme-li úkoly „do svítání 16. 9. 1961“, nebo nebude-li čas na úpravu úkolů určených k vyplnění podle plánu během „D 1“, nařídí splnění těchto úkolů „do poledních hodin 16. 9. 1961“ a teprve při úkolování vojsk na zbytek dne 16. 9. 1961 přejít na obvyklé úkolování „do konce 16. 9. 1961“ a v dalším pak úkolovat podle kalendářních čtyřiašedesetihodinových dnů.

Jsem však toho názoru, že pro podobné případy není ani třeba a ani možno stanovit nějaký neměnitelný „zákon“. Je však správné požadovat, abychom s vyhlášením reálného času „Č“ a tím i dne „D 1“ přešli na kalendářně určené dny a v souladu s tím a s vývojem situace i upravovali úkoly podřízených. Budeme-li úkolovat vojska způsobem např.: „Do svítání 1. 9. 1961 ovládnout...“ nebo „V poledních hodinách 18. 9. 1961 dosáhnout čáry...“ apod., zabráníme zbytečným a mnohdy velmi nebezpečným nedorozuměním mezi štáby a vojsky.

Den „M“

Posledním z kalkulačních časových jednotek počátečního období války je den „M“.

Při rozboru souvislosti plánovaného dne „M“ s určitým kalendářním dnem je možno teoreticky uvažovat několik variant:

— při vyhlášení mobilizace může být přímo stanoveno, kterou hodinou (zpravidla 00.00 hod.) a kterého dne, kalendářně fixovaného, začíná „první mobilizační den“. V takovém případě pak je možno hodinové lhůty plánu plně převést do týchž hodin kalendářně určeného dne. Při takové variantě je ovšem nutno počítat s časovým prodloužením plánovaných lhůt o tak zvané přípravné období, probíhající od okamžiku vyhlášení mobilizace do 00.00 hodin dne, určeného jako první mobilizační den. Toto přípravné období může být různé dlouhé, minimálně však je to časový rozdíl mezi hodinou vyhlášení mobilizace a půlnocí téhož dne (tj. 00.00 hodinou následujícího dne).

— Jinou variantou může být realizace zásady, že mobilizace začíná tou hodinou, kdy byla vyhlášena, např. v 10.00 hodin dne 11. 9. 1961. Pak úkoly, plánované pro den „M 1“, musí být splněny do 24 hodin od hodiny vyhlášení mobilizace, tj. v našem případě do 10.00 hodin dne 12. 9. 1961 a úkoly např. dne „M 5“ musí být ukončeny v 10.00 hodin 16. 9. 1961. Tato varianta by při své realizaci přinesla ovšem řadu obtíží v tom směru, že určitá hodina plánovaných

„M“ dní v plánu (např. 10.00 dne „M 2“) se nekryje s touž hodinou reálného kalendářního dne. Docházelo by k různým potížím např. v železniční dopravě, nebo při realizačních opatřeních, souvisejících s denní, či noční dobou apod.

— Další variantou by mohla být kombinace obou předchozích. Bylo by totiž možno jeden nebo např. dva mobilizační dny nechat proběhnout podle druhé varianty, tj. od hodiny vyhlášení mobilizace po dobu 24 resp. 48 hodin. Pro další mobilizační dny, v našem případě tedy pro „M 3“, určit začátek od 00.00 hodin následujícího dne, nebo ho stanovit na 00.00 hodin toho dne, v němž dobíhá zbytek 48 hodin prvních dvou dní.

Srovnáme tuto možnost na příkladu: vyhlášení mobilizace v 10.00 hod. dne

11. 9. 1961, ukončení „M 1“ v 10.00 hod. dne 12. 9. 1961,
- ukončení „M 2“ v 10.00 hod. dne 13. 9. 1961,
- začátek „M 3“ buď až v 10.00 hod. dne 14. 9. 1961,
- nebo již v 00.00 hod. dne 13. 9. 1961,
- začátek dalších „M“ dní pak v 00.00 hod. příslušných kalendářních dní.

Určení počátku „M 3“ v našem případě již na 00.00 hod. dne 13. 9. 1961 by ovšem znamenalo, že během prvních 48 hodin mobilizace by musily být splněny nejen úkoly

plánované pro dny M 1 a M 2, ale i úkoly prvních deseti hodin dne M 3 běžícího již od 00.00 hodin dne, v němž ještě dobíhá posledních deset hodin M 2.

— Jinou kombinovanou variantou by pak mohlo být diferencování počátku mobilizace podle lhůt mobilizovaných jednotek, útvarů a zařízení. Tak jejich část, mající velmi krátké mobilizační lhůty, by zahajovala

mobilizaci bez ohledu na určený začátek prvního mobilizačního dne okamžikem vyhlášení mobilizace a úkoly „M 1“ by splnila během příštích 24 hodin, kdežto zbytek útvarů, jednotek a zařízení o delších mobilizačních lhůtách by zahajoval mobilizaci v 00.00 hod. toho kalendářně fixovaného dne, který byl při vyhlášení mobilizace určen jako první mobilizační den.

V článku byly teoreticky rozebrány základní časové kalkulační jednotky, potřebné při plánování prvních útočných operací počátečního období války. Jestliže při rozboru „operačních jednotek“ (doba pohotovosti, čas „C“ a den „D“) bylo možno zaujmout i určitý, kladný, či odmítavý postoj k jednotlivým názorům a nakonec vyvodit článkem doporučenou variantu, pak rozbor možných variant dne „M“ byl z pochopitelných důvodů proveden pouze formou teoretických možností, bez jakéhokoli zaujímání stanoviska autorem a bez jakéhokoli závěru.